

УДК 72.012.6

Бачинська О.В.,

Київський національний університет будівництва і архітектури

АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ВІЗУАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЄДНОСТІ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ КИЄВА

Розглядається характер міської забудови Києва; проблеми, які виникають внаслідок своєрідного процесу формування міського середовища; пропонується поєднання окремих стилістичних періодів в загальну еволюцію візуального середовища заради пошуків гармонійної взаємодії між спорудами та масивами різних періодів Києва.

Ключові слова: Київ, міський простір, візуальне сприйняття, еволюція, мозаїчна структура, стилістична єдність.

Київська забудова формувалася упродовж не одного сторіччя. На сучасний стан міської тканини вплинули різні фактори. Внаслідок цього склалася своєрідна структура Києва, в якій перемішані будівлі різних стилістичних напрямків. Основною проблемою такої структури є візуальні дисонанси у забудові, які виникають внаслідок співіснування споруд різних стилів. Пошуки гармонії візуального середовища приводять до необхідності аналізу еволюції київського середовища загалом, що надає можливість виявити закономірності трансформації київської архітектури

Аналіз візуального середовища як основа формування єдності міського простору Києва раніше не розглядався.

Метою дослідження є можливості загального аналізу візуального середовища заради пошуків гармонії між спорудами та окремими районами Києва різних періодів.

Київ – древнє місто і тому в його історичному центрі збереглися квартали зі старою забудовою. У більшості вони являють собою прибуткові будинки кінця XIX – початку XX ст., але є також одиничні споруди більш ранніх періодів, починаючи з Київської Русі. Історичні будівлі вирізняються гармонійним співвідношенням об'ємів, різноманітням в оформленні фасадів та привабливістю деталей і відповідно до дати спорудження належать до різних стилістичних напрямків.

Київська забудова формувалася під дією різних факторів: руйнування, війни, пагористий ландшафт. В історичних кварталах утворювалися проміжки, які забудовували у більш пізній період. Кожен фрагмент міської тканини складений із різних за зовнішнім виглядом споруд. В результаті цього утворилася неповторна в своєму характері міська тканина, основною

характеристикою якої є неймовірна суміш різночасових фрагментів і взаємопроникнення забудови різних епох. Її можна назвати *мозаїчною структурою забудови* [1]. Вона має свої позитивні і негативні риси, і перш за все це складне існування історичного центру:

а) пам'ятки архітектури оточені пізнішими і примітивнішими спорудами, що завдає шкоди сприйняттю історичної архітектури;

б) історичний центр Києва не має чітких кордонів, а плавно перетікає у більш пізні райони, внаслідок чого різночасові споруди, розташовані поряд, дисгармонують і більш сучасна архітектура програє на фоні історичної з великою кількістю її прикрас і деталей;

в) внаслідок розпливчастих рамок історичної забудови, місто не має чітко сформованого центру.

Забудова ХХ ст. продовжила формування мозаїчної структури Києва – вона здійснювалася окремими масивами, кожен з яких мав своє обличчя. Але в результаті на кордонах між собою вони не зв'язані візуально. І це також є проблемою, бо міська тканина розпадається ще більше на окремі частини.

У сучасній архітектурі, яка зазнає впливу неповторного міського середовища Києва, також намагаються вирішити проблеми виникнення дисонансів. Необхідність збереження привабливості історичного середовища штовхає на пошуки єдності сучасних споруд і більш ранньої забудови у районах з історичними будівлями. Краса історичних будинків надихає на використання їх досвіду і у масивах ХХ ст. Але оскільки пошуки гармонії на фасадах сучасних будівель чисто інтуїтивні – звужені до запозичання окремих деталей, тому вони не дають бажаного результату у вигляді єдності споруд різних періодів.

Але така складна структура міської забудови Києва поряд з великою кількістю проблем має і позитивну рису – неповторність кожного району внаслідок формування з різних фрагментів.

Проблему сусідства різних епох демонструють конкретні приклади кварталів історичного центру Києва. При спогляданні накладаються один на другий будинки: об'єм історичного прибуткового будинку в стилі модерн на фоні сучасної житлової споруди (рис. 1, а); фасад історичного житла поряд з більш сучасним, зведеним за індивідуальним проектом (рис. 1, б). Це негативний приклад, який показує катастрофічну різницю між спорудами різних періодів без жодного намагання поєднати поряд розташовані будинки в єдину забудову.

При надбудові будинків різних епох виникає проблема стилістичної єдності нової і старої частин. Невеличкий триповерховий історичний будинок у центрі Києва надбудували ще на чотири поверхи (рис. 1, в). На фасаді чітко

видно, що нижня частина має більшу висоту поверхів та більшу деталізацію, спрощена верхня частина – надбудова (рис. 1, г). Але загалом структура фасаду була збережена, виокремлена центральна частина була подовжена і в оформленні добудови використані елементи декору старої частини будинку. Таким же принципом послуговувалися і при добудові верхнього поверху на будівлі сталінської епохи (рис. 1, д). Пошуки єдності добудови і первісної частини будинку дали непоганий результат.

Наявність історичної архітектури зумовлює використання історичних принципів формування фасадів при зведенні нових будинків на вільних ділянках між старою забудовою у центрі Києва. Наприклад, вживання у новій споруді (рис. 1, е) характерної фасадної структури, розвинутих завершень, виділення головної та бічних частин, використання декоративних елементів, притаманних старим будинкам. У сучасних районах Києва немає необхідності наслідувати стару архітектуру, але прибуткові будинки ХІХ – початку ХХ ст. надихають своєю красою. Намагаючись гармонізувати зовнішній вигляд сучасних архітектурних споруд, також вживають принципи та елементи, характерні для історичної забудови. Наприклад, виділення композиційних частин фасаду з ускладненими завершеннями (рис. 1, є).

Саме з проблеми єдності різних стилів виникає необхідність вивчення візуального середовища Києва загалом, як єдиний ланцюжок перетворень забудови, хоча на перший погляд достатньо складно шукати єдність серед різночасових споруд, що сильно відрізняються одна від одної за зовнішніми ознаками. Але саме такий підхід надасть можливість виявити особливі риси кожного періоду і вирішити проблеми співіснування різних будівель в міській тканині Києва. Такий аналіз:

1) виявить спільні і відмінні риси в архітектурі різних періодів, що розкриє можливості вичленити в структурі міста окремі споруди, ділянки та райони споріднені за зовнішнім виглядом і протилежні;

2) вирішить проблеми існування древніх пам'яток архітектури серед споруд різних періодів за допомогою зовнішньої трансформації дисгармонуючих будівель;

3) вирішить проблеми гармонійного поєднання естетичного виду будинків різних епох, формування візуального переходу між різночасовими житловими кварталами, районами, масивами;

4) виявить принципи використання досвіду історичної спадщини у більш пізні часи і до сучасності; надасть розуміння, в якій мірі необхідний історичний досвід сьогоденній архітектурі і наскільки він використовується зараз;

5) допоможе збагатити мову сучасної архітектури завдяки виявленню тенденцій використання історичного досвіду, а не поодиноких випадків, і в

Рис. 1. а), б) фрагменти різночасової забудови з включенням історичних споруд по вул. О. Гончара; в), г) загальний вигляд та фасад надбудованого історичного будинку по вул. Ярославів Вал; д) надбудований будинок 1930-х рр. по вул. Мельникова; е) сучасний будинок серед історичної забудови по вул. Б. Хмельницького; є) сучасний будинок у сучасному житловому масиві на Нивках по вул. Щербакова.

кінцевому результаті надасть можливість створити регіональну своєрідність саме київської архітектури.

Використовуючи такий метод, можна посприяти перетворенню зовнішнього вигляду міської забудови Києва на єдине ціле, в якому будуть вирішені проблеми співіснування пам'яток архітектури і сучасних будинків, місто не розпадатиметься на безліч фрагментів, історична архітектура буде мати логічне продовження у сьогоденні, сучасна – сформує регіональну унікальність і своєрідність Києва.

Список використаних джерел:

1. Бачинська О. Погляд на деякі проблеми сучасної архітектури м. Києва // Полікультурнотворча діяльність: Збірник науково-практичної конференції. – К.: НАУ, 2005.
2. Бачинська О.В. Типологія міської житлової забудови Києва // Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель: Організація комфортного середовища життєдіяльності людини міських поселень. – 2008. – Спеціальний випуск. – С. 56–62.

Аннотация

В статье рассматривается характер городской застройки Киева; проблемы, которые возникают в результате своеобразного процесса формирования городской среды; предлагается объединение отдельных стилистических периодов в общую эволюцию визуальной среды ради поисков гармоничного взаимодействия между сооружениями и массивами разных периодов Киева.

Ключевые слова: Киев, городское пространство, визуальное восприятие, эволюция, мозаичная структура, стилистическое единство.

The summary

Character of urban building of Kiev; problems, which result from original process of formation of urban environment; the opportunities of association of the separate stylistic periods in complete evolution of visual environment for the sake of searches of harmonious interaction between structures and areas of the different periods of Kiev are considered in clause.

Key words: Kiev, urban space, visual viewing, evolution, mosaic structure, stylistic unity.